

112

NEYÐARNÚMERIÐ
Í 20 ÁR

112-dagurinn

ER HALDINN UM LAND ALLT Í DAG

11. febrúar 2016

Neyðarlínan í 20 ár

Eitt númer, 112, í staðinn fyrir 146 neyðarnúmer. SÍÐA 2

Áfallapolið samfélag

Verðum öll að vera viðbúin hamförum. SÍÐA 4

112 er barna- númerið

Neyðarlínan tekur á móti tilkynningum um vanrækslu. SÍÐA 5

Ógnarkraftar náttúrunnar kalla á öflugan viðbúnað almannaþarna og áfallapolið samfélag. 112-dagurinn er helgaður almannavörnum. Við beinum sjónum ekki aðeins að hlutverki 112 og viðbragðsaðila heldur einnig að því hvernig almenningur tekur þátt í almannavörnum með viðbúnaði og viðbrögðum við vá. MYND/GVA

Neyðarþjónusta í fremstu röð

Neyðarnúmerið 112 þekkjast flestir og líklega er það fyrsta númerið sem börnum er kennt að nota. Við viljum vita af númerinu. Við viljum hins vegar helst ekki þurfa að öðlast þá reynslu sem hringingin hefur í för með sér.

Áður en Neyðarlínan kom til hafði hver og ein lögregla og hvert og eitt slökkvilið eða sjúkralið eigið neyðarnúmer. Þetta voru 146 mismunandi númer um landið allt. Ekki var sjálfsgagt að menn kynnu þessi númer og alls ekki ef þeir voru staddir fjarri heimaslóð þegar hringja þurfti á viðbragðsaðila. Með samræmdu neyðarnúmeri vita allir hvert skal hringja. Þessi ráðstöfun var framfaraskref. Mælingar hafa líka sýnt að þjónustan er vel metin.

Neyðarlínan sinnir miklu fleiri verkefnum en því að kalla til sjúkrahúsa, slökkvilið eða lögreglu. Hún sinnir líka Vaktstöð siglinga og sjómönnum á hafi úti og getur sent videigandi aðstoð. Þá aðstoðar hún líka við að ná í barnaverndarnefnd-

ir þegar slík mál koma upp. Það er mikilvægt að við munum eftir þeirri leið.

Þá er vert að nefna að Neyðarlínan rekur neyðarfjarskiptakerfið Tetra sem hefur mesta útbreiðslu allra farneta á landinu. Félagið hefur unnið þrotlaust að uppbyggingu fjarskiptaaðstöðu um allt land í samvinnu við aðra hagsmunaaðila og stefnir Neyðarlínan að frekari uppbyggingu, einkum með öryggi ferðamanna í huga.

Neyðarlínan hefur alltaf lagt áherslu á hið víðtæka þjónustuhlutverk sitt. Það kemur vel fram í viðhorfinu sem felst í þessari ábendingu Neyðarlínunnar: Ekki hika – hringdu til öryggis. Þetta er mikilvægt. Ef við erum í vafa þá hringjum

**Ekki hika -
hringdu til öryggis**

við og neyðarverðir geta aðstoðað á ýmsan hátt þó að ekki þurfi endilega að kalla til slökkvilið eða lögreglu.

Það er gott að vita af því að sérþjálfaðir starfsmenn Neyðarlínunnar eru tiltækir allan sólarhringinn. Þeir svara á stundinni. Þeir eru þjálfaðir í að meta ástandið. Þeir geta kallað til margs konar úrræði og aðstoð. Þeir leysa oft málin með því einu að tala við okkur og róa okkur. Þannig hefur neyðarnúmerið og allt sem þar er á bak við löngu sannað gildi sitt.

Ég vil að lokum óska Neyðarlínunni til hamingju með afmælisáfangann og hrósa stjórn og starfsmönnum hennar fyrir neyðarþjónustu í fremstu röð.

Ólöf Nordal

112-DAGURINN - VIÐ ERUM ÖLL Í ALMANNAVÖRNUM!

112-dagurinn hefur verið haldinn hér á landi samfleytt frá árinu 2005. Að þessu sinni er áhersla lögð á umfjöllun um almannavarnir. Sjónum er ekki aðeins beint að hlutverki 112 og viðbragðsaðila heldur einnig að því hvernig allur almenningur tekur þátt í almannavörnum með viðbúnaði og viðbrögðum við vá.

112-dagurinn er ævinlega haldinn 11. febrúar (11.2.). Hann er samstarfsverkefni Neyðarlínunnar og

fjölda aðila sem tengjast neyðarnúmerinu með ýmsum hætti. Þeir eru: Barnaverndarstofa, Embætti landlæknis, Heilsugæsla höfuðborgarsvæðisins, Landhelgisgæslan, Landspítalinn, Landssamband slökkviliðs- og sjúkraflutningamanna, Mannvirkjastofnun, Rauði krossinn, Ríkislögreglustjórn, Slysavarnafélagið Landsbjörg, Slökkvilið höfuðborgarsvæðisins og Vegagerðin.

112 í 20 ár

112-dagurinn hefur sérstaka þýðingu að þessu sinni því 1. janúar síðastliðinn voru liðin 20 ár síðan neyðarnúmerið 112 var tekið í notkun. Það leysti af hólmi 146 mismunandi neyðarnúmer viðbragðsaðila.

112 er samræmt neyðarnúmer Evrópu og er dagurinn haldinn víða um álfuna til að minna á að aðeins þarf að kunna þetta einfalda númer til þess að fá aðstoð í neyð.

Markmiðið með 112-deginum er að kynna neyðarnúmerið 112 og starfsemi aðilanna sem tengjast því, efla vitund fólks um mikilvægi þessarar starfsemi og hvernig hún nýtist almenningi. Markmið dagsins er enn fremur að efla samstöðu og samkennd þeirra sem starfa að forvörnum, björgun og almannavörnum og undirstríka mikilvægi samstarfs þeirra og samhæfingar.

11.2

EINN EINN TVEIR
dagurinn

Stöðufundur í Samhæfingarstöð almanna- og stjórnanndi stöðvarinnar (langst t.v.) stýrir fundinum. Stöðufundir eru haldnir reglulega til að tryggja að allir sem starfa í stöðinni hafi nýjustu upplýsingar sem skipta máli vegna aðgerðarinnar sem unnið er að. MYND/ÁGÚST GUNNAR GYLFASSON

Samhæfingarstöð almanna- og stjórnanndi

Þegar áföll eins og hópslys eða náttúruhamfarir dynja yfir tekur almanna- og stjórnanndi á Íslandi til við stýringu og samhæfingu björgunaraðgerða eða annarra aðgerða til að milda áhrif atburðanna. Um hundrað manns eru þjálfuð til starfa í Samhæfingarstöðinni.

„Stjórnanndi almanna- og stjórnanndi eru þrjú. Það eru vettvangsstjórnir, aðgerðastjórnir og svo Samhæfingarstöð almanna- og stjórnanndi í Björgunarmiðstöðinni í Skógarhlíð í Reykjavík,“ útskýrir Ágúst Gunnar Gylfason umsjónarmaður Samhæfingarstöðvarinnar.

Hann segir vettvangsstjórnir í þéttbýliskjörnum stýra viðbrögðum við áföllum í heimabyggð sem séu umfangsmeiri en svo að dagleg neyðarþjónusta ráði við þau. „Vettvangsstjórnirnar takast á við þau verkefni sem leysa þarf í heimabyggðinni og verkefni sem aðgerðastjórn í héraðinu kann að fela þeim.“

Aðgerðastjórn er sameiginleg stjórn viðbragðsaðila í héraði. „Lögreglustjóri stýrir aðgerðastjórn og hefur þar með sér fulltrúa frá viðkomandi almanna- og stjórnanndi, Slysavarnafélaginu Landsbjörg, Rauða krossi Íslands, hlutaðeigandi viðbragðsaðilum og

Fólk að störfum í Samhæfingarstöð almanna- og stjórnanndi í Björgunarmiðstöðinni Skógarhlíð. MYND: RÖGNVALDUR ÓLAFSSON

öðrum aðilum sem þörf er á hverju sinni,“ lýsir Ágúst en aðgerðastjórnir starfa í samvinnu við samhæfingarstöð almanna- og stjórnanndi.

„Samhæfingarstöð almanna- og stjórnanndi hefur það hlutverk að styðja við þær aðgerðir sem í gangi eru

að berast Samhæfingarstöðinni og sjái um að boða viðbragðsaðila sem taki þátt í aðgerðum hverju sinni.

Stjórnanndi almanna- og stjórnanndi á sér aðra hlið. Hún snertir skipulag verkefna á hverju stjórnanndi fyrir sig. Til að skýrt sé hverjir sinni ákveðnum verkum er unnið eftir skipuriti sem kennt er við stjórnanndi, áætlun, bjargir og framkvæmd (SÁBF). „Þetta skipurit er kallað verkþáttaskipurit, nánar tiltekið SÁBF verkþáttaskipurit. Í því er upptalning á málaflokkum og verkefnum sem sinna þarf við hvers konar aðgerðir. Skipuritið er sett fram á skipulagðan hátt og skyldir eða líkir verkþættir flokkaðir saman,“ segir Ágúst en ekki er sagt til um hver eigi að leysa verkefni af hendi eða hversu marga þurfi til að leysa verkefni. „Kostur þess að beita SÁBF verkþáttaskipuritinu er að hægt er að nýta það við skipulag hverskyns aðgerða óháð umfangi verkefna, á hvaða stjórnanndi er

verið að vinna og óháð því hverjir eru að störfum.“ Ágúst segir starfið í Samhæfingarstöðinni hverfast um að safna upplýsingum, úrvinnslu og túlkun þeirra og að miðla niðurstöðum til annarra.

Í áhöfn Samhæfingarstöðvarinnar er að jafnaði starfsfólk frá eftirfarandi aðilum: Ríkislögreglustjóra, Landhelgisgæslu Íslands, Landspítala, Rauða krossi Íslands, Slysavarnafélaginu Landsbjörg, Neyðarlínunni og Slökkviliði höfuðborgarsvæðisins sem fulltrúa Sambands sveitarfélaga. „Oft koma sérfræðingar frá öðrum aðilum til starfa í Samhæfingarstöðinni þegar sérþekkingar þeirra er þörf. Sem dæmi má nefna sérfræðinga Vegagerðarinnar, fjarskiptageirans, orkugeirans, Umhverfisstofnunar og Matvælastofnunar,“ upplýsir Ágúst en um eitt hundrað manns eru þjálfuð til að starfa í Samhæfingarstöðinni.

Lífsgæðin og öryggið aukist til muna

Í tvo áratugi hefur Neyðarlínan séð um rekstur neyðarvaktstöðvar vegna samræmda neyðarnúmersins 112. Áður voru 146 neyðarnúmer í gangi hér á landi en eitt samræmt númer hefur bætt mikið þjónustu við landsmenn og alla viðbragðsaðila og þar með öryggi almennings.

Neyðarlínan hefur sinnt 112 neyðarsímsvörum í 20 ár en félagið hóf formlega starfsemi 1. janúar árið 1996. Tilgangur félagsins hefur alla tíð verið að sjá um rekstur neyðarvaktstöðvar vegna samræmda neyðarnúmersins 112, sjá um almenna svörun neyðarboða, fjarskiptabjónustu og ýmsan skyldan rekstur.

Að sögn Þórhalls Ólafssonar, framkvæmdastjóra Neyðarlínunnar, má rekja upphaf Neyðarlínunnar til samningsins um Evrópska efnahagssvæðið en þar voru þær skyldur settar á aðildarþjóðirnar að hafa eitt neyðarnúmer, 112. „Í kjölfarið var settur á fót vinnuhópur sem gerði síðan tillögu að framtíðarfyrirkomulagi neyðarsímsvörunar á landinu. Þá voru sett lög í apríl 1995 þar sem m.a. var kveðið á um eitt samræmt neyðarnúmer hér á landi.“

Starfsemi Neyðarlínunnar hefur gengið vel undanfarna tvo áratugi að sögn Þórhalls en sjálfur hefur hann starfað þar síðan 1999. Nokkrir áfangar standa upp úr á þessu tímabili að hans mati. „Innleiðing Tetra árið 2000,

sem er stafrænt talstöðvarkerfi með símamöguleika, var mikið framfaraskref en kerfið er sérstíð að þörfum viðbragðsaðila þar sem hraði og öryggi skiptir máli. Um er að ræða mjög öflugt, miðstýrt hópþjarskiptakerfi sem stofnanir, fyrirtæki og félagsamtök eða einstaklingar geta nýtt sem stjórntæki fyrir hröð og örugg samskipti milli einstaklinga og hópa ásamt flotastjórnun eða eftirliti með hjálp ferilvöktunar.“

Stórir áfangar

Einnig nefnir hann þegar samhæfingarstöðin var tekin í notkun í Skógarhlíð 14 árið 2003 sem breytti að hans sögn heildarmyndinni varðandi samvinnu þeirra sem koma að Neyðarlínunni. „Að lokum má nefna þegar við tókum við rekstri Vaktstöðvar Siglinga árið 2004 samkvæmt þjónustusamningi við Siglingastofnun Íslands. Áður fór sú þjónusta fram með tilkynningar skyldunni og gegnum fjarskiptastöðina í Gufunesi. Með þeirri breytingu var öll öryggisþjónusta við sjófar- endur veitt á einum stað.“

MYND/ERNIR

„Það má því segja að lífsgæði landsmanna hafi aukist talsvert við þessa breytingu enda auðvelt að muna þetta eina númer.“

Þórhallur Ólafsson

Endalaust 365

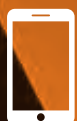
ENDALAUÐ

GSM

2.990 KR.*

ÓTAKMARKAÐ TAL,
SMS OG NÚ Í FYRSTA
SINN ÓTAKMARKAÐ
GAGNAMAGN

Þú getur hringt, sent sms og vafrað um
á netinu áhyggjulaust.

Settu þig í samband og fáðu **Endalaust 365**

 1817

365.is

* Greitt er aukalega fyrir farsímanotkun erlendis, til útlanda og
í upplýsinganúmer. Nánari upplýsingar á 365.is

365

Forvarnastarfer afar mikilvægt

Það er alþekkt að forvarnir hafa komið í veg fyrir slyss og bjargað bæði mannlífum og eignum. Þess vegna er það hluti af daglegri vinnu slökkviliðs- og sjúkraflutningamanna að sinna forvörnum. Í þeim tilgangi hefur Landssamband slökkviliðs- og sjúkraflutningamanna (LSS), eftnt til eldvarnaáttaks í nóvember ár hvert, í samstarfi við skóla- yfirvöld og slökkviliðin.

Í áttakinu heimsækja slökkviliðsmenn alla grunnskóla landsins og ræða við nemendur 3. bekkjar. Börnunum er veitt fræðsla um eldvarnir og hvernig þau eigi að bregðast við ef kviknar í á heimilinu. Lögð er áhersla á símanúmer Neyðarlínunnar 112 og farið yfir notkun reykskynjara, eldvarnateppa og nauðsyn þess að æfa flóttaleiðir. Börnin taka síðan heim með sér veglega handbók um eldvarnir og söguna um Loga og Glóð. Sögunni fylgir getraun sem börnin leysa með foreldrum sínum og þannig nær þessi forvarnafræðsla inn á 4.300 heimili ár hvert.

Oft er talað um að gott sé að læra af mistökum! En þegar eldsvoði er annars vegar, þá á þessi

”Ef skaðinn er skeður, þá hefur orðið tjón. Tjón sem verður seint eða aldrei bætt að fullu.

speki ekki við. Ef skaðinn er skeður, þá hefur orðið tjón. Tjón sem verður seint eða aldrei bætt að fullu.

Leggjum stund á forvarnir, þá borgar sig.

Valdimar Leó Friðriksson,

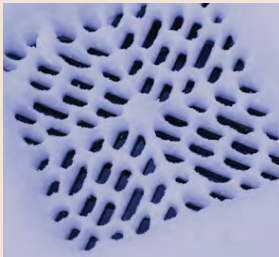

Slökkviliðsmenn heimsækja nemendur þriðja bekkjar í nóvember ár hvert og fræða þá um eldvarnir með hjálp Loga og Glóðar.

BREGÐUMST VIÐ ÓVEÐURSSPÁM

Nauðsynlegt er að taka spár um yfirvofandi óveður alvarlega og bregðast við þeim. Meðal annars með því að:

- Tryggja að lausir munir utandyra fari ekki af stað.
- Tryggja að vatn eigi greiða leið í niðurföll í asahláku.
- Fylgjast vel með veðurspám með tilliti til ferðalaga.
- Fylgjast vel með og fara að tilmælum almannavarna.
- Ekki „teipa“ rúður í óveðri. Öryggisfilma er það eina sem dugar.

SMS TIL AÐ LÁTA VITA AF SÉR

Mikið álag er á símkerfum þegar jarðskjálftar og aðrar hamfarir dynja yfir. Þá er betra að nota SMS en að hringja til að láta vita af sér. Fari rafmagnið af getur komið sér vel að hafa símahleðslutæki í bílnum.

Flugslysæfing á Hornafirði á síðasta ári. Allir þættir viðbragðsins eru æfdir í hópslysum, þar með talið sjúkraflug.

Það borgar sig að sýna fyrirhyggju

Mikil þróun hefur verið í starfi **almannavarna** undanfarna áratugi. Í nýjustu lögum frá 2008 er lögð áhersla á áfallapolið samfélag vegna náttúruhamfara með áhættugreiningu, viðbragðsáætlanagerð, æfingum, samhæfingu og samvinnu.

Þegar fyrstu lög um almannavarnir voru samþykkt árið 1962 einblíndu stjórnvöld í fyrstu nær eingöngu á að tryggja öryggi borgaranna fyrir afleiðingum hernaðaráttaka og kjarnorkustríðs enda kalda stríðið í algleymingi á þessum tíma.

Mikil þróun hefur átt sér stað í starfi almannavarna frá því þessi fyrstu lög voru samþykkt að sögn Guðrúnar Jóhannesdóttur, verkefnastjóra í almannavarnadeild Ríkislögreglustjóra. „Í nýjustu lögum um almannavarnir frá árinu 2008 er lögð áhersla á áfallapolið samfélag vegna náttúruhamfara, af mannavöldum eða öðrum ástæðum, með áhættugreiningu, viðbragðsáætlanagerð, æfingum, samhæfingu og samvinnu.“

Áfallapol samfélagsins er best tryggt að sögn Guðrúnar með því að auka getu einstaklinga, stofnana, sveitarfélaga og ríkisins til að vera viðbúin, til að bregðast við og byggja aftur upp eftir hamfarir. „Almannavarnir eru þannig á ábyrgð okkar allra og snerta okkur öll á einhverjum tímapunkti. Stjórnvöld hafa sett upp skipulag og kerfi þar sem þess er gætt að framfylgja meginákvæðum laganna og kallað er eftir viðtæku samstarfi allra sem málið varðar til að vernda líf og heilsu almennings, umhverfi og eignir.“

”Ef við sýnum fyrirhyggju og skoðum hvernig hægt er að vera viðbúin og bregðast við hættum í okkar nánasta umhverfi, þá erum við betur í stakk búin til að takast á við afleiðingarnar.

Guðrún Jóhannesdóttir

Hægt að draga úr áhættu

Hún segir íbúa geta verið mismunandi berskjaldaða og getan í samfélaginu sé misjöfn til að takast á við hættuástand. „Mikilvægt er að þekkja sínar almannavarnir og tryggja öryggi íbúa á heimili og vinnustað. Ef við sýnum fyrirhyggju og skoðum hvernig hægt er að vera viðbúin og bregðast við hættum í okkar nánasta umhverfi, þá erum við betur í stakk búin til að takast á við afleiðingarnar.“

Guðrún segir að áföll geti oft breytt öllu og aldrei sé að fullu hægt að undirbúa sig fyrir afleiðingar hamfara, hvort sem það er vegna jarðskjálfta, eldgoss, snjóflóða eða annars konar vár. „Ýmislegt er samt sem áður hægt

að gera til að draga úr áhættu og lágmarka það tjón sem þeim fylgir. Nútíma samfélag er flókið með net tenginga og samskipta í allar áttir og veikleiki í einum þætti getur haft keðjuverkandi áhrif um allt samfélagið. Með því að gera ráðstafanir fyrir hamfarir hvort sem það er með gerð viðbragðsáætlananna, með mótvægiságerðum eða öðrum viðbúnaði, geta einstaklingar, stofnanir og mikilvægir innviðir aukið áfallapol sitt og samfélagsins gegn hamförum og mildað afleiðingar þeirra.“

Almannavarnir á Íslandi hafa í gegnum árin tekist á við fjölda atburða sem oft hafa valdið íbúum landsins þungum búisfjum. „Eldgos, jarðskjálftar, snjóflóð, ofsaveður og önnur vár sem dunið hefur yfir landið hefur oft valdið miklu tjóni en eftir því sem þekking og reynsla um afleiðingar stórálfa og hamfara hefur aukist hefur allur viðbúnaður eflst og orðið aðgengilegri. Með auknum viðbúnaði getum við aukið áfallapol okkar og getu til að ná fyrri styrk eftir hamfarir og byggt samfélagið upp aftur – jafnvel sterkara.“

Nánari upplýsingar um Almannavarnadeild Ríkislögreglustjóra má finna á www.almannavarnir.is

Hjálmar Karlsson, verkefnastjóri hjá Rauða krossinum, segir að viðlagakassar þurfi að vera aðgengilegir á heimilinu og sömuleiðis heimilisáætlun. MYND/VILHELM

Undirbúa landsmenn fyrir hamfarir

Rauði krossinn er að fara af stað með átak sitt 3 dagar en verkefnið gengur út á að fræða almenning um mikilvægi þess að vera við öllu búinn þegar kemur að hamförum á Íslandi. Fræðsla til almennings er mikilvægur þáttur í neyðarvörnum. Fundir verða á 25 stöðum.

Hjálmar Karlsson, verkefnastjóri hjá Rauða krossinum, segir að verkefnið sé styrkt af Land Rover verkmiðjunum í Bretlandi og BL á Íslandi. „Verkefnið gengur út á að efla viðnámsþrótt landsmanna við náttúruhamförum. Markmiðið er að almenningur geti verið sjálfum sér nægur í þrjú daga verði rof á innviðum, til dæmis í rafmagnsleysi, þegar ár flæða yfir bakka eða vegir fara í sundur. Það er mikilvægt að fólk sé undir það búð ef eitthvað gerist, jarðskjálfti eða aðrar ham-

farir. Við viljum hvetja fólk til að vera með einhvers konar áætlun tilbúna ef til þessa kemur. Einnig þarf að vera til viðlagakassi með völdum hlutum sem við munum kynna á næstunni,“ útskýrir Hjálmar.

„Viðlagakassar þurfa að vera aðgengilegir á heimilinu og sömuleiðis heimilisáætlun. Gott er að kynna sér þetta verkefni, hvað þarf að vita og hvert eigi að leita komi upp neyðarástand. Á vefnum 3dagar.is er hægt að kynna sér verkefnið og hvar hægt er að leita eftir fræðslu.

Markmiðið er að almenningur geti verið sjálfum sér nægur í þrjú daga verði rof á innviðum, til dæmis í rafmagnsleysi, þegar ár flæða yfir bakka eða vegir fara í sundur.

Hjálmar Karlsson

Við verðum með fræðslu á 25 stöðum víðs vegar um landið á næstunni,“ segir Hjálmar. „Fræðslufundir verða opnar fyrir alla. Mjög mikilvægt er að fólk kynni sér

þetta verkefni því það getur auðveldað mjög björgunarsveitum alla vinnu ef einhvers konar hamfarir verða á landinu.“

Hjálmar segir að grunnskólar

landsins verði heimsóttir og rætt við nemendur. „Heimili á Íslandi eru almennt ekki búin undir hamfarir. Verkefninu er ætlað að bæta úr því. Markmið Rauða krossins er að efla neyðarvarnir með fræðslu fyrir almenning. Það getur skipt afskaplega miklu máli ef fólk hefur heimilisáætlun og viðlagakassa til staðar. Við vitum aldrei hvenær verður jarðskjálfti, eldgos, flód eða aðrar hamfarir hér á landi. Fræðslufundirnir verða síðan kynntir á hverjum stað fyrir sig.“

Ýmsar skaðlegar gastegundir losna í eldgosu.

Viðbragðskerfi sóttvarnalækknis

Samkvæmt sóttvarnalögum er sóttvarnalækni ábyrgur fyrir viðbrögðum vegna smitsjúkdóma, eiturefna og geislavirkra efna sem ógna almannaheill. Ef slík vá ógnar heilsu almennings fer ákveðið viðbragðskerfi í gang í samvinnu við Almanna- varnir. Gastegundir frá eldgosum og öskufall falla undir slíka vá.

„Hlutverk sóttvarnalækni er fyrst og fremst að gera grein fyrir hvaða gastegundir er um að ræða í samvinnu við Umhverfisstofnun og Veðurstofu sem gera mælingar. Hver er tegund gasmengunarinnar og hvert er magn hennar? Þegar það liggur fyrir þarf að meta hvort líklegt sé að fólki stafi hætta af því,“ útskýrir Þórólfur Guðnason sóttvarnalækni.

Sóttvarnalækni hefur í sínu viðbragðskerfi ákveðið sambandsnet við heilsugæsluna í landinu og umdæmislækna sóttvarna. Í samstarfi við þá er metið hvort einstaklingar á svæðinu eru að fá einkenni og til

hvaða aðgerða þarf þá að grípa. Þá á embætti sóttvarnalækni mikið magn af hlífðarfatnaði sem hægt er að senda á vettvang, gleraugu og grímur og fleira.

„Stundum þarf að senda rannsóknarteymi á svæðið til að kanna heilsufar fólks, gera öndunarpróf og fleiri athuganir en embættið er í sambandi við vísindamenn innan heilbrigðiskerfisins, til að mynda Landspítalans. Þegar um gasmengun er að ræða eru viðbrögð öllu snúnari. Ef magn gass verður of mikið getur þurft að flytja fólk af svæðinu en staðsetning gass frá eldstöð getur breyst eftir veðri og vindum. Sé magn gass ekki yfir hættumörkum er fólki ráðlagt að halda sig innandyra og þá eru einnig ráðleggingar frá okkur á netinu um hvernig væta megi klúta og hengja upp innandyra til að binda gasið. Einnig getur notkun gleraugna og gríma komið að góðu gagni þegar um mikið öskufall er að ræða.“

112 er barnanúmerið

Hér á landi eru samtök og stofnanir sem vinna að því að sporna gegn ofbeldi gagnvart börnum og skapa öruggan farveg fyrir þau börn sem hafa orðið fyrir ofbeldi til að segja frá og fá viðeigandi aðstoð. Ofbeldi gagnvart börnum ber að tilkynna til barnaverndarnefndar og hefur tilkynningaskylda verið lögfest í barnaverndarlögum hér á landi. Helstu atriði sem tilkynnt er um varða grun eða vissu um vanrækslu, ofbeldi gagnvart barni eða að barn stefni heilsu sinni og þroska í hættu eða þegar foreldrar eru ekki hæfir til að annast þau. „Í þeim tilvikum sem mál koma upp utan dagvinnutíma tekur Neyðarlínan – 112 á móti tilkynningum samkvæmt umboði frá barnaverndarnefnd landsins. Barnaverndarstofa hafði frumkvæði að samstarfinu árið 2003 en markmiðið er að hægt verði að hafa samband við allar barnaverndarnefndir landsins gegnum 112 á öllum tímum sólarhringsins og auðvelda þannig almenningi að rækja lagaskyldur sínar um að tilkynna til barnaverndarnefnda,“ segir Steinunn Bergmann, félagsráðgjafi hjá Barnaverndarstofu.

Þegar neyðarvörður hjá 112 hefur móttækið tilkynningu, skráir hann helstu upplýsingar og kemur þeim til viðkomandi barnaverndarnefndar. „Ef talið er að barn geti verið í hættu er barnaverndarstarfsmaður tafarlaust kallaður á vettvang. Í til-

Ofbeldi gagnvart börnum ber að tilkynna til barnaverndarnefndar og hefur tilkynningaskylda verið lögfest í barnaverndarlögum hér á landi.

Barnaverndarstofa hafði frumkvæði að samstarfinu en markmiðið er að hægt verði að hafa samband við allar barnaverndarnefndir landsins gegnum 112 á öllum tímum sólarhringsins.

Steinunn Bergmann

vikum þar sem barn er ekki metið í þörf fyrir tafarlausa íhlutun er upplýsingum komið áfram til barnaverndarnefndar í upphafi næsta vinnudags.“

Jarðskjálfti! Parf að festa?

Á jarðskjálftasvæðum er nauðsynlegt að yfirfara heimilið og kanna helstu hættur. Er til dæmis hættu á að bókahillur og önnur húsgögn fari um koll og valdi hættu? Ganga þarf vel frá gaskútum, vatnstönkum og öðru sem farið getur af stað í jarðskjálfta.

Kanntu að loka fyrir vatnið?

Stundum þarf að loka fyrir vatn og rafmagn eftir jarðskjálfta. Nauðsynlegt er að heimilisfólk kunni það.

Vasaljós og útvarp

Í jarðskjálfta getur verið nauðsynlegt að hafa vasaljós, útvarp með rafhlöðum og skyndihjálpartösku til taks á heimilinu. Er þessi búnaður til á þínu heimili?

Einnig er mikilvægt að fjölskyldan ræði saman um viðbrögð við jarðskjálfta. Hverjar eru helstu hættur? Hvar er ykkar fjölda-hjálpartöð?

Áríðandi er að móta viðbragðsáætlun verði hópslys á landinu, til dæmis á hálendinu. Áhyggjur vegna þessara mála vaxa með auknum fjölda ferðamanna. MYND/STEFÁN

Fjölgun hópbíla skapar hættu

Slysavarnafélagið Landsbjörg er landssamtök björgunarsveita, slysavarna- og kvennadeilda og unglíngadeilda. Starfsemin miðar að því að koma í veg fyrir slys og bjarga mannlífum og verðmætum.

Friðfinnur Freyr Guðmundsson, formaður landsstjórnar björgunarsveita, segir að áríðandi sé að greina og meta hugsanlegar afleiðingar sem gætu orðið ef til alvarlegs hópslyss kæmi hér á landi, til dæmis á hálendinu. „Með auknum ferðamannastraumi og fjölgun hópferðabíla um landið er sú hættu fyrir hendi,“ segir hann. „Almannavarnir eru afar mikilvægar í sambandi við viðbúnað ef hópslys yrði á landinu. Við erum að sjá fjölgun á umferðarslysum víða um land þar sem fleiri en einn eða tveir slasast. Fjölgun hópferðabíla um landið, sérstaklega á hálendinu, skapar ákveðna hættu sem við höfum miklar áhyggjur af,“ segir hann.

„Almannavarnir tengja samstarfsaðila saman í viðbúnaði. Við höfum æft hópslys reglulega á flugvöllum og þar sjáum við kosti samstarfs meðal ólíkra viðbragðsaðila. Við sjáum líka þá ógn sem gæti komið upp ef alvarlegt hópslys ætti sér stað. Heilbrigðisstofnanir í smærri bæjum eru engan veginn

tilbúnað til að taka við fjölda slasaðra. Samfélagið hefur byggst upp í kringum íbúa á hverjum stað en ekki út frá þeim mikla fjölda ferðamanna sem ferðast um landið. Í minni bæjum þykir til dæmis nægilegt að vera með einn lækni miðað við íbúafjölda en það er engan veginn ástættanlegt þegar sá fjöldi tvöeða þrefaldast með auknum straumi ferðamanna. Suðurlandið er gott dæmi um það,“ segir Friðfinnur.

„Viðbragðsáætlanir vegna hópslysa þurfa að vera til í hverjum landshluta í tilfellum stærri atburða. Við eigum til slíkar áætlanir á flugvöllum landsins en það þarf að útfæra þær fyrir aðra atburði sem ættu að vera til staðar í öllum umdæmum landsins. Það er viðbragðsáætlun sem allir koma að, Rauði krossinn, björgunarsveitir, lögreglan, slökkvilið, sjúkraflutningar og heilbrigðiskerfið. Undirbúningur og æfingar allra þessara aðila eru mjög mikilvægar til að hægt verði að bregðast rétt við þegar hópslys verður. Almanna-

» **Björgunarsveitir landsins hafa byggt upp þekkingu og reynslu til þess að geta brugðist skjótt við hættum. Öflugur tækjakostur og markvisst þjálfunar- og fræðslustarf, ásamt skilvirku stjórnkerfi lands- og svæðisstjórna björgunarsveita tryggja skjót viðbrögð við vá og fagleg vinnubrögð á vettvangi.**

varnir hafa sett upp viðbragðsáætlanir á nokkrum stöðum á landinu en það þarf að koma þessum áætlunum upp um allt land. Það yrði mjög krefjandi að takast á við slys með 20-50 slasaða einstaklinga sem lenda í hópslysi. Inn á hvaða sjúkrahús eiga þeir að fara og hvernig komum við þeim slösuðu á sjúkrahús? Svona stórt slys myndi hafa áhrif á alla þjóðina. Það er ljóst í mínum huga að svona atburður krefðist þess að við mundum flytja slasaða til annarra landa, það er til gagnkvæmur samningur milli Norðurlanda um samvinnu á þessu sviði.“

Friðfinnur segir að langt sé síðan tekist var á við stórt hópslys á Íslandi. „Það var helst þegar snjóflóðin féllu á Súðavík og Flateyri. Björgunarsveitir og samstarfsaðilar æfa reglulega hópslys. Hins vegar þyrfti að undirbúa betur minni sveitarfélög og þar þarf að koma upp tiltækum sjúkrabúnaði og tækjum til að takast á við hópslys. Með stóru auknum straumi ferðamanna til landsins er ástæða til að hafa miklar áhyggjur af þessum málum,“ segir Friðfinnur. „Það er áríðandi að við búum okkur undir stórslysi hér á landi.“

Samstillt viðbrögð við hópslysum á Landspítala

Fyrstu boð um hópslys berast jafnan til vaktstjóra og stjórnandi lækni á bráðadeild Landspítala í Fossvogi. Þar eru boðin sannreynd og lagt mat á þær upplýsingar sem fyrir liggja. Ef þörf er á samhæfðum viðbrögðum sem eru umfangsmeiri en dagleg starfsemi ræður við er Landspítali virkjaður samkvæmt viðbragðsáætlun, ýmist að hluta til eða að fullu eftir stærð atburðar. „Landspítali er stór stofnun og virkjun við hópslys er gríðarlega stórt verkefni. Í fyrsta kasti reynir mjög á bráðamóttökurnar, rannsóknadeildir, skurdstofur og gjörgæsludeildir og jafnvel þarf að senda sérhæft teymi til aðstoðar á vettvangi en í mörg önnur horn er að líta og margir sem bregðast við, allt frá framkvæmdastjórum, símaveri og blóðbanka til dauðhreinsunardeildar og öryggisvarða,“ segir Guðrún Lísbet Níelsdóttir, hjúkrunarfræðingur og verkefnastjóri viðbragðsáætlunar á Landspít-

ala. „Séu margir slasaðir þarf að útskrifa fjölda sjúklinga sem fyrir liggja á stofnuninni á stuttum tíma og finna þeim viðeigandi úrræði og ekki má heldur gleyma því að þótt stórt slys hafi átt sér stað hættir fólk ekki að veikjast eða slasa sig eins og gengur og gerist og gera þarf ráð fyrir að sinna því.“

Að sögn Guðrúnar tekur gjarnan við löng sjúkrahúslega á gjörgæslu-, legu- og endurhæfingardeildum spítalans í kjölfar slyss og því getur hópslys verið margra mánaða verkefni fyrir Landspítala. „Krefjandi aðstæður í heilbrigðiskerfinu á undanföllum árum hafa óeitanlega haft áhrif á áfallaþol Landspítala en á móti teljum við okkur eiga mikinn styrk í miklum mannauði og aðlögunarhæfni. Sem aðalsjúkrahús landsins gegnir Landspítali mikilvægu hlutverki innan almannavarnakerfisins og það hlutverk tökum við að sjálfsögðu mjög alvarlega.“

Frá æfingu Landspítala í viðbrögðum við hópslysi. MYND/SIGÓSIG

Varðskipin mikilvæg

Varðskipum Landhelgisgæslunnar, Þór, Ægi og Tý, er samkvæmt lögum ætlað að veita afskekktum stöðum þjónustu. Ef samgöngur bregðast vegna náttúruhamfara, til dæmis vegna eldgoss eða snjóflóða, gegna varðskipin mikilvægu hlutverki í aðgerðaáætlun almannavarna.

„Meginhlutverk varðskipanna í almannavarnaatvikum er flutningur á björgunarliði á staðinn og að starfa sem stjórnstöð á vettvangi,“ útskýrir Auðunn F. Kristinsson, verkefnastjóri Aðgerðasviðs Landhelgisgæslunnar. Mikilvægi þessa sýndi sig meðal annars í Vestmannaeyjagöngu árið 1973 þegar snjóflóðin féllu á Vestfjörðum árið 1995.

Varðskipin geta flutt björgunarlið á slysstað.

skipin virka þá sem stjórnstöð og aðgerðastöð fyrir almannavarnaatvik,“ segir Auðunn.

Rafmagn fyrir heilt þorp

„Í skipunum er mikið afl og er vinna hafin að því að hægt verði að fæða byggðarlög og sjá þeirri starfsemi sem þar fer fram fyrir rafmagn frá skipunum. Þá eru skipin einnig stöð fyrir aðrar einingar Landhelgisgæslunnar, til dæmis þyrlurnar. Þær geta notað skipin sem birgðastöð fyrir eldsneyti þegar þær vinna að almannavarna- verkefni, eldgosi eða snjóflóðum.“

Stjórnstöð

Í áhöfn skipanna eru um 18 menn en rými er um borð fyrir 65-70 ef þörf krefur. Í áhöfn er einnig vel þjálfað fólk. „Um borð eru sjúkraflutningamenn, kafarar og fleiri sem nýtast sem hjálparlið á vettvangi. Um leið má hýsa talsvert af björgunarfólki um borð, til dæmis inni á fjörðum í nágrenni við dreifðar byggðir landsins. Varð-

Lokunarhlið loka nítján leiðum á landinu.

Góð reynsla af lokunarhliðum

Lokunarhlið sem loka nítján leiðum á landinu hafa verið sett upp að mestu leyti á tveimur undanförunum árum. G. Pétur Matthíasson, upplýsingafulltrúi Vegagerðarinnar, segir reynsluna af hliðunum hafa verið góða. „Það kom okkur eiginlega á óvart hve vel þessu var tekið. Það var spurt um þetta í könnun hjá okkur og þar kom í ljós að almennungur var almennt sáttur og ánægður með þessar lokanir.“

Hann bætir við að búist hafi verið við að fleiri þeirra sem eru á mjög vel útbúnum bílum og geta farið hvert á land sem er yrðu ósáttir við lokanirnar. „Ég held að það sé lítið um það. Fólk áttar sig á að það er mikilvægt að fara þessa leið annars er hættan sú, og það er það sem við erum að reyna að forðast, að fólk festi sig uppi á heidum. Þegar veðrið gengur svo niður erum við þá lengur að opna vegna fastra bíla. Þannig að oft og tíðum er leiðin lokað í styttri tíma með þessu móti sem er allra hagur,“ útskýrir G. Pétur.

Í fyrravetur reyndi mikið á lokunarhliðin og þá sérstaklega hér sunnan heida en ekki hefur verið jafn mikið um lokanir enn sem komið er á þessum vetri. „Nú er unnið að því, í samstarfi við björgunarsveitir, að setja upp langtíma lokunarhlið á leiðirnar inn á

„Nú er unnið að því, í samstarfi við björgunarsveitir, að setja upp langtíma lokunarhlið á leiðirnar inn á hálendið.“

G. Pétur Matthíasson

hálendið. Hliðin sem eru uppi nú þegar eru á fjallvegum þar sem er vetrarþjónusta og umferð er að öllu jöfnu opin. Með þessum langtíma lokunarhliðum fer ekki á milli mála að það sé ófært eða lokað á hálendið.“

Jón Viðar segir sveitarfélögin meðal annars sjá til þess að hjól samfélagsins fari sem allra fyrst aftur að snúast eftir hamfarir. MYND/ANTON BRINK

Mikilvægur hlekkur

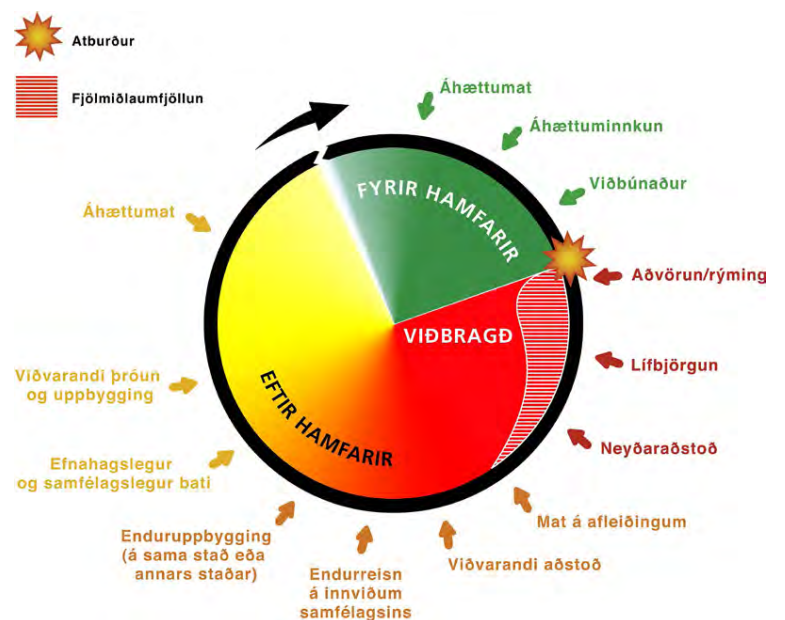
Sveitarfélögin gegna veigamiklu hlutverki í almannavörnum bæði þegar kemur að áhættumati, forvörnum og uppbyggingu eftir erfiða atburði og hamfarir.

Fjöldmargir koma að almannavörnum í landinu. Má þar nefna björgunarsveitir, lögreglu, slökkvilið, sjúkraflutningamenn, Landhelgisgæsluna, heilbrigðisstarfsfólk og Rauða krossinn en auk þess gegna sveitarfélögin veigamiklu hlutverki bæði þegar kemur að forvörnum, fyrstu viðbrögðum eftir hamfarir og uppbyggingu.

„Við sem komum að almannavörnum styðjumst við svokallaðan áhættumatshring. Hann hefur verið mikið notaður í Evrópu og er m.a. ætlað að greina hlutverk hvers og eins,“ segir Jón Viðar Matthíasson, framkvæmdastjóri almannavarna á höfuðborgarsvæðinu og slökkviliðsstjóri höfuðborgarsvæðisins. „Á græna svæðinu sem sýnir aðgerðir fyrir hamfarir eru almannavarnir og sveitarfélög að undirbúa sig sem og allir viðbragðsaðilar. Sveitarfélögin gera viðbragðsáætlanir, hættumat á sínu svæði og fara í áhættuminnkandi aðgerðir eins og að byggja snjóvarnargarða til dæmis.“

Á rauða svæðinu mæðir að sögn Jóns Viðars mest á þeim sem sinna neyðaraðstoð en fljótlega upp úr því kemur aftur til kasta sveitarfélaganna en þau sjá til þess að hjólin í samfélaginu fari sem allra fyrst aftur að snúast. „Sveitarfélögin hafa marga snertifleti við daglegt líf fólks. Þegar skelfilegir atburðir sem taka á allt samfélagið eiga sér stað hefur fólk engu að síður ríka þörf til að halda áfram. Samgöngur þurfa sem allra fyrst að komast í samt horf, skólastarf, matarsendingar og annað í þeim dúr enda höfum við öll þörf fyrir trútnu og hefur reynslan sýnt að hún á stóran þátt í batanum,“ útskýrir Jón Viðar.

Hann segir þó geta þurft að forgangsraða og þá sérstaklega ef um miklar hamfarir er að ræða. „Erum við til dæmis að reymast við að halda sundlaugum opnum þegar mikið liggur við? Eða leggjum við áherslu á að komast

Áhættumatshringurinn sýnir hringrás almannavarna.

sendingum í samt horf? Ákvarðanir um þetta eru teknar fyrirfram þannig að ekki þurfi að standa frammi fyrir slíkum spurningum á ögurstundu. Sé vel að undirbúningi á græna svæðinu staðið er reynslan sú að eftirleikurinn verður auðveldari og samvinna allra mun betri í þágu þeirra sem þurfa að aðstoð og/eða hjálp að halda. Á gula svæðinu reyna menn svo að draga lærdóm af atburðinum og nýta við næstu áætlanagerð. Voru áætlanir góðar? Má eitthvað laga? Var eitthvað ofmetið eða vanmetið? Og þannig gengur hringurinn,“ útskýrir Jón Viðar.

Hann segir höfuðborgarsvæðið blessunarlega hafa verið laust við miklar hamfarir en að menn þurfi engu að síður að vera á tánum. Sveitarfélögin sex á höfuðborgarsvæðinu leggja mikla áherslu á málaflokk almannavarna og hefur hvert sveitarfélag m.a. sett saman sérstaka neyðarstjórn sem hefur það hlutverk að starfa við þessar aðstæður undir forystu borgarstjóra og bæjarstjóranna.

„Þegar skelfilegir atburðir sem taka á allt samfélagið eiga sér stað hefur fólk engu að síður ríka þörf til að halda áfram. Samgöngur þurfa sem allra fyrst að komast í samt horf.“

Jón Viðar Matthíasson

„Sumt á sér langan aðdraganda og eru menn meðal annars farnir að velta fyrir sér hækkun á yfirborði sjávar og viðbrögðum við því. Þá erum við að verða sífellt háðari tækni og því að samgöngur gangi snurðulaust fyrir sig og í því felast ýmsar nýjar áskoranir. Eins geta orðið stórir eldsvoðar, mengunaróhöpp þar sem rýma þarf stór svæði, óveður, jarðskjálftar, eldgos og annað í þeim dúr. Það er því að ýmsu að hyggja.“

Spurning dagsins Hvert er þitt hlutverk í almannavörnum?

ÁSTA STEFÁNSDÓTTIR framkvæmdastjóri sveitarfélagsins Árborgar
„Ég er formaður Almannavarnarnefndar Árnæssýslu, sem er skipuð fulltrúum viðbragðsaðila og bæjar- og sveitarstjórum allra sveitarfélaganna í sýslunni og eru þeir tengiliðir nefndarinnar við sveitarfélögin. Nefndin hefur haft næg verkefni á liðnum árum, enda staðsett á þéttbýlu og fjölförnu svæði þar sem jarðskjálftar, eldgos og flóðavá minnir reglulega á kraftana sem búa í náttúrunni.“

INGVAR GRÉTARSSON vaktstjóri á vaktstöð Vegagerðarinnar
„Hlutverk mitt í almannavörnum er að tryggja öryggi vegfarenda vegna mannvirkja eða veðurs með viðvörnum, aðgerðum, lokunum eða samhæfingu við almannavarnir.“

ELVA BJÖRG BJÖRNSDÓTTIR varðstjóri á Neyðarlínunni
„Hlutverk mitt er að finna og útvega bjargar í samræmi við verkefni almannavarna hverju sinni.“

GÍSLI ÁRNASON bankastarfsmaður í Mývatnssveit:
„Ég sit í aðgerðastjórn fyrir svæðisstjórn á svæði 12. Aðgerðastjórn heldur utan um aðgerðir í almannavarnaástandi, skipuleggur og stjórnar, tekur ákvarðanir og er í sambandi við þá sem eru í aðgerðum hverju sinni.“

ÁLFHEIÐUR SVANA KRISTJÁNSDÓTTIR
„Ég er m.a. í skyndihjálpar-teymi og hópstjóri í áfallateymi Rauða krossins við Eyjafjörð.“

GUÐMUNDUR RÚNAR JÓNSSON vaktstjóri í stjórnstöð Landhelgisgæslunnar og stýrimaður hjá Landhelgisgæslunni
„Ég er milliliður eininga Landhelgisgæslunnar (skipa, þyrlna og flugvéla) og viðbragðsaðila á borð við lögreglu, slökkvilið og björgunarsveitir.“

ANTON BERG CARRASCO slökkviliðs- og sjúkraflytningamaður
„Slökkviliðs- og sjúkraflytningamenn þurfa að þekkja sitt hlutverk sem sérhæfðir viðbragðsaðilar í almannavarnaástandi, s.s. í flugslysum, öðrum hópslysum og stórum eitrefnaslysum. Þá þurfa þeir að þekkja uppbyggingu almannavarnakerfisins og hlutverk mismunandi viðbragðsaðila.“

JARÐSKJÁLFTI! KRJÚPA, SKÝLA, HALDA

Jarðskjálftar gera sjaldnast boð á undan sér. Því er nauðsynlegt að gera öryggisráðstafanir fyrirfram og læra rétt viðbrögð.

- Fyrstu viðbrögð við jarðskjálfta eru að krjúpa, skýla og halda.
- Krjúptu niður, skýldu höfði með höndum og komdu þér út í horn við innvegg, undir borð eða annað þar sem þú getur haldið þér í eða varið þig þangað til skjálftinn hættir.
- Dyrar geta verið góður staður í jarðskjálfta en gætið þess að láta hurðina ekki skellast.
- Gættu þín á stórum gluggum eða öðru sem hætta er á að brotni í jarðskjálfta og falli yfir þig.
- Haltu kyrru fyrir, ekki hlaupa út og ekki nota lyftu.

Tengingin skiptir máli

Sími utan þjónustusvæðis er eins og sigbelti án línu eða gúmmibátur á þurru landi. Þess vegna leggjum við mikla áherslu á að öflugt dreifikerfi okkar nái upp á hálandið og langt út á haf.

Áhyggjuleysi, öryggi og þægindi með öflugum dreifikerfi

Vodafone
Við tengjum þig

